

Llucia Màrquez Testa i Kilian Molinero Sebastián

llmarqt7@alumnes.ub.edu i kmolinse7@alumnes.ub.edu

Universitat de Barcelona

Màster en Cultures Medievales

Les Societats Feudals Europees

La “botiga” de Miramar

Un estudi interdisciplinari sobre les ruïnes de Miramar de Mont-roig del Camp: un possible magatzem de blat del segle XV i la seva relació amb el comerç de blat pel riu Ebre i el transport de les rutes terrestres mediterrànies medievals

Resum

En el present treball ens disposem a realitzar un estudi, aplicant diferents disciplines, sobre la "botiga" de Miramar. Aquest lloc, que es troba envoltat d'urbanitzacions dins l'actual terme municipal de Mont-roig del Camp, a la regió del Camp de Tarragona, a dia d'avui està molt oblidat per l'arqueologia i per la gran historiografia acadèmica i es podria dir que ha passat millors èpoques, ja que al segle XV fou un dels magatzems de blat destinats a proveir la ciutat de Barcelona d'aquest i altres cereals. Nosaltres no pretenem descobrir res de nou, ja que aquest seria, ara mateix, una tasca de la qual s'hauria d'ocupar l'arqueologia. El que pretenem és, a través de la recopilació i combinació d'informacions provinents de diferents disciplines, realitzar un breu estudi sobre aquest lloc i posar el crit en el cel per tal que s'estudiï degudament i extensivament.

Abstract

At the present work we are going to realise a survey, applying different disciplines, on the "botiga" of Miramar. This place, that finds surrounded of urbanisations in the ongoing municipal term of Mont-roig del Camp, at the region of the Camp de Tarragona, at day of today is very forgotten for the archaeology and for the big academic historiography and could say that it has passed better epochs, since at the 15th century was one of the warehouses of wheat destined at catering Barcelona's city of this and other cereals. We do not pretend to discover nothing of walnut, since this would be, right now, a task of which would have to occupy the archaeology. What pretend is, through the compilation and combination of informations that come from different disciplines, realise a brief survey on this place and alert to the academic world in order that it could be studied properly and extensively.

Índex

1. Introducció	3
2. Les ruïnes de Miramar	4
2.1. Breu apunt històric	4
2.2. La "botiga" de Miramar	6
2.3. Per què un magatzem de blat a Miramar?	7
3. El comerç de blat	9
3.1. El blat en l'alimentació a la baixa edat mitjana	9
3.2. El transport i comerç de blat pel riu Ebre a la Mediterrània Occidental. Tipus de rutes.....	10

3.3.	Relació del magatzem de Mont-roig amb Barcelona	11
4.	La importància de Miramar	16
4.1.	Les pernoctacions a Miramar dels reis Martí I l'Humà i Ferran I d'Antequera	16
4.2.	L'atac pirata de 1408	17
4.3.	El topònim 'Miramar'	18
5.	Miramar en l'actualitat	20
6.	Entendre el passat a partir de mirades interdisciplinàries	21
7.	Bibliografia	23
8.	Annexos	25
8.1.	Fotografies	25
8.2.	La llegenda de Miramar: Un tresor a Miramar?	27

1. Introducció

En el aquest treball presentem un estudi i un intent de reconstruir la història d'un indret que ja no existeix: Miramar, un antic llogaret situat a Mont-roig, al Camp de Tarragona. Concretament ens hem centrat una característica que creiem que tenia aquest lloc en el segle XV i que, segurament, degué ser molt rellevant dins l'àmbit del comerç del blat a la mediterrània: la casa o casalici de Miramar, que nosaltres hem anomenat "botiga" per les funcions que feia, i que actualment es coneix com les ruïnes de Miramar.

L'interès per aquest tema ve donat pel descobriment d'aquest jaciment per casualitat, pel boca a boca, que ens va fer anar a visitar aquestes ruïnes. Tot d'una ens vam demanar: què hi fan unes restes de parets, que semblen molt antigues, aquestes pedres¹, just davant la mar en un indret avui en dia totalment urbanitzat? Quin deu ser el seu origen?

La sorpresa ens va venir quan, parlant amb la gent del poble i consultant bibliografia sobre Miramar, vam començar a veure que era un lloc ben interessant però per desgràcia en un estat de total abandonament, tot i ser un Bé d'Interès Cultural Nacional. Perquè la història que amaguen les quatre parets que queden és de ben segur rellevant per a l'estudi i reconstrucció d'un període, el segle XV, una activitat, el comerç del blat, i un conflicte feudal, les lluites entre Castella, Aragó, Barcelona i Tortosa per les rutes de transport d'aquest cereal.

Així doncs el que hem intentat fer amb aquest estudi és reviure el passat de Miramar, a partir de fonts històriques —documents trobats a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona—, però també destacant el paper que poden tenir en aquest tipus de reconstruccions de la història altres disciplines, com poden ser l'arqueologia, la toponímia, i la literatura i cultura popular.

---

¹ Veure fotografies a l'annex, pp. 25-26.

2. Les ruïnes de Miramar

Ens situem a Mont-roig del Camp, vila i municipi que administrativament pertany a la comarca del Baix Camp i, geogràficament a la regió natural i històrica del Camp de Tarragona. El terme es troba limitat per dos cursos d'aigua: la riera de Riudecanyes a l'ENE i el riu de Llastres al SSO. A l'interior delimita amb la serra de Colldejou i a la banda del llevant amb la mar Mediterrània.² Precisament, aquest contacte amb la mar, ha fet que sorgís un altre nucli de població, format principalment per apartaments de vacances, que pertany al mateix municipi: el que es coneix com Miami Platja o la Platja de Mont-roig,³ situat a uns 20 km de la vila antiga i contigu al poble de l'Hospitalet de l'Infant. En aquest indret vora mar, molt urbanitzat actualment, s'hi troben les restes d'un jaciment, conegut popularment com les ruïnes de Miramar.

2.1. Breu apunt històric

Miramar és un antic llogaret, anomenat històricament Guardamar, situat a ran de mar al sector sud-est de l'actual terme municipal de Mont-roig del Camp, entre el barranc de Rifà i l'estany Salat. Avui en dia, d'aquest llogaret tan sols queden en peu unes llenques de parets,⁴ que ens han servit com a base per a l'estudi d'aquest treball. Seguint els estudis de Baptista Nogués i Grifoll,⁵ historiador local del segle XX, el primer cop que apareix el nom "Guardamar" en un document és en un fogatge de l'any 1359, en època de Pere III el Cerimoniós. La part del document on apareix el nom "Guardamar" diu així: «Nombrament dels focs de cathalunya segons les Corts de Cervera les quals se celebraren en l'any MCCCLIX, per lo senyor Rey en Pere Terç. Munt-Roig del Arquebisbe 68 focs. Guardamar desgleya 6 focs.»⁶ Francesc Riba i Mestres, historiador local del segle XIX, documenta la segona notícia en què apareix el topònim de Guardamar, que correspon a l'any 1391, en un document del 4 de desembre que fa referència a la venda de terrenys de Joan I d'Aragó a l'arquebisbe de Tarragona i en el qual podem llegir: «[...] moltes viles, llocs, termes i altres possessions que tenia al Camp de Tarragona [...]. En l'escriptura, es fa constar que Mont-roig,

---

² Ferran JOVÉ i HORTONEDA, *Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*, Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999, p.31.

³ Topònim recomanat per l'Institut d'Estudis Catalans.

⁴ Veure fotografies a l'annex, pp. 25-26.

⁵ Baptista NOGUÉS I GRIFOLL, *Notícies Històriques de Mont-roig del Camp*, Ajuntament de Mont-roig del Camp: Ganzell, 2017, pp. 31-40, 153-164, 201-220.

⁶ NOGUÉS I GRIFOLL, *Notícies Històriques de Mont-roig*, p. 153.

la Pobla d'En Taudell i Guardamar entren en la venda.»⁷ Tot i així, el mateix Riba i Mestres creu que l'origen de la població podria remuntar-se a l'època dels romans, tot relacionant el topònim Miramar amb el nom romà d'*Oleastrum*. La proximitat amb el riu de Llastres (*Ribus Oleastri*) i el fet que els tremes "llastre" i "ullastre" derivin del mot llatí *oleaster* (oliver bord) poden ser indicacions que el riu de Llastres ve de l'antiga *Oleastrum* i que aquesta podria coincidir amb Guardamar o Miramar.⁸

Tenint en compte dades històriques, Josep Iglésies,⁹ diu que Miramar tenia 5 focs el 1356 i entre els anys 1365 i 1370 ja havia pujat a 13 i, segons la Carta de població,¹⁰ l'antic terme de Miramar era part integral de Mont-roig. Però després d'un atac corsari ocorregut el 1408,¹¹ al qual farem referència més endavant, la població va minvar molt, quedant només 2 focs el 1413, i 1 l'any 1497. Després, es tenen poques notícies dels habitants de Miramar, tan sols l'encapçalament d'una escriptura de l'escrivania del municipi de Mont-roig, datada el 6 de desembre de 1613 que diu: «*Honorabilis Baltasar Martí habitator in Castello de Miramar Parrochia dictae villa Montroig [...]*»¹² Es creu que des de 1624, com a conseqüència de les alertes rebudes del perill de mort a causa de la pesta, el lloc va quedar pràcticament despoblat. A l'arxiu de la Casa de la Vila s'hi troba una determinació de l'ajuntament del 4 d'agost de 1624 que diu:

«En dit Consell fonch proposat que los tres escrits jurats que tenian dos Cartas de avis dels Jurats de Cambrils dient, que tenian avis del Senyor Virey, y dels Consellers de Barcelona, que tenian avis que á la Ciutat de Palarm y altras Vilas del Reyne de Sicilia se morian de peste, y que es tingués particular cuydado de guardar las embarcacions de mar, particularment avisan de la casa de Miramar [...]»¹³

---

⁷ Francesc RIBA i MESTRES, *Història de Mont-roig*, Reus, Centre d'Estudis de la Comarca de Reus, 1983, p.117.

⁸ *Ibidem*, pp. 117 i 118.

⁹ Josep IGLÉSIES i FORT, *Síntesi de la població del Baix Camp a partir del segle XIV*. IV Assaig. Reus, Edicions del Centre de Lectura, 23 d'abril de 1980.

¹⁰ José M. FONT RIUS, *Cartas de población y franquicia de Catalunya*, vol. I, Madrid-Barcelona, Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Jerónimo Zurita, 1969, doc. 159, p. 220

¹¹ Joaquim ICART (transcripció i prologació); Josep Blanch, *Canonge. Arxiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i primada de Tarragona*. Vol. II. Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1985. Cal destacar, però, que quan es descriu l'atac a Miramar en el capítol 36 de l'arxiepiscopologi, diu que l'han perpetrat unes naus corsàries, nosaltres tenim certs dubtes en el que es refereix als autors de l'atac. Nosaltres pensem que aquests foren pirates i que, si Josep Blanch es refereix a naus corsàries és perquè, possiblement, no sabia la diferència que existia entre un pirata i un cors.

¹² RIBA i MESTRES, *Història de Mont-roig*, p. 126.

¹³ *Ibidem*, pp. 126-127

Tot i així, el llogaret de Miramar va subsistir com a jurisdicció rural, fins que el 1842 per una disposició de la Diputació Provincial del dia 7 de març s'ordenava la desaparició de «*los términos rurales y los de corto vecindario*» alegant motius econòmics i administratius.¹⁴

2.2. La “botiga” de Miramar

Quin interès pot tenir per a l'estudi de la societat feudal catalana, però, l'existència d'un antic llogaret del qual tan sols en queden unes restes de parets? Resulta que investigant documentació relacionada amb el lloc i l'època, així com bibliografia i estudis locals, hem arribat a establir la hipòtesi que, a part d'una població, a Miramar —i les restes de parets s'hi correspondrien— hi havia un possible magatzem de blat o dipòsit de gra molt important al segle XIV.

La primera evidència que ho podria demostrar la trobem a un document que data de 1334 en què l'arquebisbe Joan d'Aragó, per apaivagar la gana que patien molts pobles del Camp, va fer portar 250 cafissos de blat de València, la meitat dels quals els va fer descarregar a Miramar perquè fossin repartits entre els diversos llocs del Camp, i en particular als que pertanyien a la baronia d'Alforja.¹⁵ La segona evidència, i més rellevant, és que el 23 de gener de 1406, l'arquebisbe Ennec de Vallterra concedí permís als consellers de Barcelona per construir un gran edifici a Miramar que fes la funció de carregador i descarregador de blat per a portar-lo cap a Barcelona per mar.¹⁶ El mateix any 1406 havien començat el camí des de Banyoles fins a Miramar, en qual està documentat que hi treballaven més de 39 persones. L'any següent continuaven treballant el camí i començaren la construcció de la casa de Miramar; l'any 1410 fou acabat el camí de Banyoles a Miramar i el dia 1 de juliol de 1411, inauguraven la casa o casalici de Miramar.¹⁷ Si aquest edifici trigà tant en inaugurar-se va ser, segurament, perquè l'any 1408 Miramar fou assaltat i saquejat per corsaris. Com hem apuntat anteriorment, aquest fet va provocar una gran despoblació del llogaret.

Per últim, cal fer referència al *Memorial de 1460*, un informe elaborat a partir de la inspecció que van fer l'any 1460 dos emissaris enviats per la ciutat de Barcelona amb la missió d'estudiar els millors itineraris terrestres per anar de l'Ebre fins al mar. Volien veure

---

¹⁴ JOVÉ i HORTONEDA, *Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*, p. 34-35.

¹⁵ ICART, *Josep Blanch, Canonge. Arxiepiscopologi*, vol. II. p. 30.

¹⁶ *Ibidem*, p. 87.

¹⁷ NOGUÉS I GRIFOLL, *Notícies Històriques de Mont-roig*, p. 157.

fins a quin punt era viable restaurar un antic camí construït a principis de segle —relacionat amb la construcció de l'edifici per carregar i descarregar blat abans esmentada— entre Banyoles i Miramar que es trobava en molt mal estat.¹⁸ Aquesta ruta alternativa es va tornar a posar en funcionament als voltants de l'any 1460 (tot i que amb nombroses dificultats, com veurem més endavant). Unes dècades més tard, el 1503, es va reprendre el transport de blat pel riu Ebre passant per Tortosa,¹⁹ però el camí de Miramar es va utilitzar almenys fins a l'any 1545.

2.3. Per què un magatzem de blat a Miramar?

El motiu de la construcció d'un magatzem de blat a Miramar es troba en les desavinences entre Barcelona i Tortosa pel que fa al transport de blat que Tortosa comprava a Castella, Navarra i Aragó. El blat era abaixat pel riu Ebre fins a Tortosa, des d'on es transportava, seguint la ruta de la Mediterrània, a la Ciutat Comtal. A causa dels problemes que comportava per la ciutat de Barcelona transportar el blat i altres mercaderies fins al mar passant per Tortosa, va comprar els llocs de Flix i la Palma, per tal d'evitar passar-hi. El 1401 es decideix transportar les mercaderies pel riu des de Flix fins a Banyoles, en el terme de Tivissa, i construir una via terrestre per a carros que comunicés Banyoles amb Miramar²⁰ i, des d'allà, carregar les naus —fet que també ens indueix a pensar en una possible entrada de mar a Miramar per carregar els vaixells— que es dirigien a Barcelona.²¹

Per guardar les mercaderies, a més, s'havien de construir tres magatzems. El primer que es va acabar, l'any 1406, va ser el de Flix, convertint-se en el principal receptor i distribuïdor de les càrregues que baixaven per l'Ebre o venien per la terra d'Urgell. El segon magatzem, construït entre 1406 i 1408, era conegut com la casa o llotja de Banyoles, i estava

---

¹⁸ Ventura CASTELLVELL DÍEZ, "Les rutes terrestres de l'Ebre al mar: el memorial de 1460" a *Miscel·lània*, núm. 15, 2001, p. 155.

¹⁹ Miquel ANGUERA, "Miramar" a *Ressò mont-roigenc*, núm. 1, abril de 1982.

²⁰ L'interès per unir per terra les poblacions catalanes de l'Ebre amb Barcelona va ser una preocupació constant dels mercaders barcelonins i aragonesos durant tota l'edat mitjana. La ruta terrestre de les mercaderies que de l'Ebre anava a Barcelona sense passar per Tortosa, així com les causes que la motivaren, ha estat estudiada per Francesc CARRERAS CANDI, *Geografia General de Catalunya. La ciutat de Barcelona*. Barcelona, Establiment Editorial d'Albert Martín, 1915, p. 585 i 650-655; i del mateix autor *La navegació al riu Ebre. Notes històriques*. Barcelona, Amics de l'Ebre i Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya 1993, pp. 144-152. També per F.M. BRU i BORRÀS, *Fulls d'història de la vila de Tivissa i del seu territori antic, obra pòstuma revisada i addicionada*, sobretot el capítol L, "Camí de carros de Banyoles a Miramar", Barcelona, 1955, pp. 177-182; i per Jaume BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre de la ruta bladera de l'Ebre en el seu tram inferior", Centre d'Estudis de la Ribera d'Ebre, *Miscel·lània*, núm. 8, 1991, pp. 17-31.

²¹ CASTELLVELL DÍEZ, "El memorial de 1460", pp. 155-156.

situat a l'esquerra del riu i sota la protecció del Castellet de Banyoles.²² Però l'ús d'aquest va ser breu, ja que una forta riuada va malmetre l'edifici i en modificar-se el llit del riu es va allunyar de la riba. Per això van començar a carregar i descarregar les mercaderies a Móra, on es va construir un tercer magatzem o llotja al voltant dels anys 1456 i 1457 a prop el riu, a l'actual terme de Móra la Nova, en el lloc on fins fa poc —actualment hi ha una casa de pisos— hi havia una casa coneguda per la Llotja.²³

Però fora de la Ribera de l'Ebre hi havia també la casa de Miramar, nom que substituï amb el pas dels anys al de Guardamar. La primera referència que tenim sobre aquesta construcció és l'autorització de 1406 de l'arquebisbe de Tarragona²⁴ de construir un port de descàrrega i una carretera que unís Miramar amb el coll de Balaguer:

«El 23 de gener de 1406, l'arquebisbe N'Inigo, amb l'aprovació del seu capítol va donar llicència als consellers d'ela ciutat de Barcelona, Guillem de Valesca, Francesc Romeu, Pere Gipes, Lluís de Gualbes i Joan Ros, per a construir, en nom d'aquesta ciutat, un port de càrrega a Miramar i una carretera de de Miramar al coll de Balaguer, per al transport dels grans de la ciutat de Tortosa.»²⁵

La casa de Miramar estava a tocar de mar davant d'una «bona plage per carregar» i en terres d'arquebisbe de Tarragona.²⁶ Tot i així, el control directe d'aquest lloc el portava el batlle de Flix que, a partir de l'any 1411, havia de visitar quatre vegades l'any la casa i el camí de Miramar.

Segons l'estudi que hem fet dels diferents documents i parlant amb la gent del poble hem trobat diferents maners de referir-se a aquesta casa. Així, a un document de 1410²⁷ es parla d'un «bon e segut carregador e descarregador», però també es recull com a «casalici», «força», «fortalesa», i Francesc Riba i Mestre, tot i parlar gairebé sempre de casalici també es refereix a la botiga de Miramar,²⁸ seguint la nomenclatura d'uns mapes de Francesc Carreras

---

²² F. Màrius, BRU I BORRÀS; «Camí de carros de Banyoles a Miramar» dins *Fulls d'història de la vila de Tivissa i del seu territori antic, obra pòstuma revisada i addicionada*, Barcelona, Aymà S.L. editors, 1955, p.181.

²³ *Ibidem*, p. 181.

²⁴ L'arquebisbe de Tarragona era el senyor dels termes de Tarragona de Mont-roig, la Pobla d'En Taudell i Guardamar per la donació que, el 10 de febrer de 1117, va efectuar Ramon Berenguer, comte de Barcelona, a favor de sant Oleguer i els arquebisbes que el succeïssin. (RIBA i MESTRES, 1983: 124).

²⁵ Traducció feta i extreta de RIBA i MESTRES, *Història de Mont-roig*, p. 124 a partir del fragment del capítol 35 de l'arxiepiscopologi del canonge de Tarragona Josep Blanch.

²⁶ *Ibidem*, p. 124.

²⁷ Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona (AHCB) Consellers, *Testaments dels Consellers XVII-2*, any 1410, f. 5v.

²⁸ RIBA i MESTRES, *Història de Mont-roig*, p. 118.

Candi.²⁹ Precisament, aquest terme de “botiga“ és el que hem escollit com a títol del nostre treball, ja que considerem que és un concepte que podria haver representat aquesta casa a Miramar d’una forma global.³⁰ A primeries del segle XIX, Riba i Mestre conta que quedaven vestigis de la carretera de Miramar a Falset, i que de la carretera al casalici hi havia moltes sitges, algunes comunicades. També diu que dins el propi casalici hi havia un forn capaç de coure una quartera de pa,³¹ fet que ens indueix a pensar en la multiplicitat d’utilitats del casalici de Miramar, accentuant aquest significat primitiu de botiga, entès com un departament o magatzem on es guardava el gra i certes eines, i a la vegada també tenint en compte la moderna concepció de botiga, relacionada amb el lloc on es poden comprar coses, i amb l’obrador o habitació on s’exerceix un ofici.³²

Així doncs, podríem parlar d’un casalici principalment destinat a emmagatzemar i guardar blat, relacionat amb els canvis de les rutes terrestres promoguts per Barcelona, i també d’un lloc que, per les restes trobades, també devia funcionar com a obrador de farina i molí de blat.

3. El comerç de blat

3.1. El blat en l’alimentació a la baixa edat mitjana

D’ençà del Neolític, el blat ha estat l’aliment bàsic del món mediterrani. Es tracta d’un aliment força nutritiu que l’home ingereix de les formes més diverses. El cereal que avui coneixem amb el nom de blat als textos medievals apareix amb el nom de “forment”, o també amb d’altres noms que fan referència a les diferents variants de blat. El blat, però, no era l’únic cereal que circulava; l’ordi, la civada, el sègol, el mill, el panís, o fins i tot l’arròs eren d’altres cereals, molts d’ells habitualment mesclats amb el blat.

Als segles XI, XII i XIII el blat havia ja deixat de ser producte de consum immediat per esdevenir article de comerç i d’especulació. Els habitants de les ciutats i dels pobles depenien a partir d’aleshores d’aquest comerç per a la seva subsistència. El subministrament

---

²⁹ Veure fotografies a l’annex, p. 29-30

³⁰ També trobem aquesta nomenclatura per referir-se al magatzem de Flix al *Memorial de 1460*, en què els emissaris que buscaven el millor camí terrestre es refereixen a ell com a “casa e botiga de Flix”. (CASTELLVELL DÍEZ, V., 2001, p.160). Per com la descriuen, hi podria haver moltes similituds amb la de Miramar ja que diuen que servia per descarregar les mercaderies que venien de Castella, Navarra, Aragó i l’Urgell. Tenia també un molí, un assut, un castell i un porxo.

³¹ RIBA I MESTRES, *Història de Mont-roig*, p. 128.

³² *Diccionari Català-Valencià-Balear*: ‘botiga’.

del blat es caracteritzà per la seva irregularitat i les èpoques d'escassetat foren un fenomen habitual. Gran exemple d'això és la necessitat de blat que es produí a Barcelona el 1333-1334, que es coneix com "lo mal any primer". Per suposat, aquest tipus de crisis afectaven molt més a les classes populars que a les privilegiades. En aquest sentit, al llarg dels segles XIV i XV es produïren, als territoris catalans, vàries protestes i avalots demanant que no s'especulés amb el blat i que s'assegurés el seu subministrament en èpoques d'escassetat. Davant això, i abans d'arribar a la intervenció directa, el municipi portava a terme un seguit de normatives i prohibicions amb l'objectiu de fer-se amb el control del comerç en els moments crítics: control de preus, control de mescles de cereals, evitar les transaccions fraudulentament dels cereals dintre el municipi, vigilar l'emmagatzematge, evitar la sortida de blat de la ciutat, etc. Més tard, si la situació no millorava, s'optava per prendre mesures més dures, com tancar les portes de la ciutat als forasters per tal de reduir el nombre de boques a alimentar, fer requisites de grans o obligar a vendre una part o la totalitat dels grans als mercaders que transitaven per aquell lloc. En els moments més crítics, eren aquestes mesures d'intervenció directa les úniques que podien garantir l'abastament de blat a la població.³³

3.2. El transport i comerç de blat pel riu Ebre a la Mediterrània Occidental. Tipus de rutes

Les rutes mitjançant les quals la ciutat de Barcelona s'abastava de blat, les podem enquadrar esquemàticament en dos blocs: les rutes interiors i les rutes marítimes.

Respecte a les rutes interiors, generalment es tractava de vies terrestres que canalitzaven fins a Barcelona els excedents que es produïen en els diferents llocs del Principat. Una d'aquestes rutes era la de Lleida a Barcelona, que recollia el gra de l'Urgell, de la Segarra i dels Comalats; o també existia l'eix Tarragona-Valls-Barcelona. El blat, però, era clarament un producte deficitari a Catalunya, i això feia que en èpoques de mancança les zones que habitualment proveïen excedents de blat tinguessin fins i tot greus problemes per poder autoabastar-se. Dins les rutes interiors destaca la ruta fluvial del riu Ebre, camí de penetració des de la costa a l'interior peninsular i alhora camí de sortida a la Mediterrània. Al segle XIII la ruta comercial de l'Ebre era ja plenament consolidada i, en ella, els mercaders saragossans havien adquirit un fort protagonisme social. Durant els segles XIV i XV el tràfic

---

³³ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", pp. 18-19.

mercantil per l'Ebre va ser intensíssim: pel riu baixaven cereals, llanes, sal, pells, oli, fusta, etc., tots ells productes procedents de terres aragoneses, de Navarra, llocs de Castella (d'on provenia molt blat) o dels Pirineus; per contra, pujaven espècies, sucre, teixits, colorants, mobles, etc. Tal era la importància de l'eix comercial Saragossa-Tortosa-Barcelona, que nombrosos catalans acabaren per instal·lar-se a la capital aragonesa. Tot i així, en aquells moments Tortosa era la clau de l'Ebre per la seva situació a la desembocadura del riu, i certament s'afavorí d'aquest fet: pas obligat de totes les mercaderies que passaven per l'Ebre, la ciutat poc a poc es constituí en un veritable enclavament mercantil que fins i tot arribà a inquietar econòmica, comercial, marítima i políticament la pròpia ciutat de Barcelona.³⁴

En el que es refereix a les rutes marítimes, el transport marítim, que d'entrada presentava l'avantatge que era més barat que no pas el terrestre, significava el mitjà principal pel qual la ciutat de Barcelona s'abastava de cereals. D'una banda, hi havia una important navegació des de les costes franceses passant pel Rosselló, Tortosa i València fins a Andalusia. Per altre costat, el comerç blader era fluid amb les costes d'Itàlia i les illes Mediterrànies, sobretot Sicília, considerada durant molts anys com el graner de Catalunya. Aquesta ruta comercial, que en alguna ocasió va arribar a connectar fins i tot amb les costes del nord d'Àfrica, va adquirir rellevància sobretot des del regnat de Pere III el Cerimoniós (1336-1387). Malgrat les catàstrofes demogràfiques del segle XIV o la situació agrària cada cop més preocupant, els darrers anys del segle XIV i la primera meitat del XV foren la gran època del comerç marítim català, de la banca i fins i tot de la producció per a l'exportació. Són els anys de les grans fortunes privades, dels grans edificis, del luxe burgès i reial. La lluita pel control de la Mediterrània occidental i oriental marcava la relació entre els diferents estats riberencs de l'època. Aquest context propiciava l'aparició del cors i la pirateria, que no feien altra cosa que complicar encara més la situació. L'habitualitat d'aquestes pràctiques impedeix actualment conèixer amb precisió la procedència de les naus pirates: podríem citar el perill genovès, el provençal, el venecià, etc., però tampoc cal deixar de banda les naus portugueses, castellanès i fins i tot locals.³⁵ En relació a aquest tema, hem dedicat l'apartat 4.2 d'aquest treball per parlar globalment sobre ell.

---

³⁴ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", pp. 20-22.

³⁵ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 22.

3.3. Relació del magatzem de Mont-roig amb Barcelona

La relació entre el magatzem de blat construït a Miramar a principis del segle XV i la ciutat de Barcelona, fou molt llarga i duradora, tal i com veurem en el següent apartat.

Per tal de contextualitzar la construcció d'aquest magatzem, és necessari veure com es va arribar a aquest punt, i en això té molt a veure la situació de les relacions comercials entre Barcelona i Tortosa en aquella època. Els motius que portaren a Barcelona a prendre la decisió de fer-se amb una ruta alternativa que substituís les funcions del curs inferior de l'Ebre, semblen prou justificats. La irregularitat amb què es produïa l'abastament del blat, la presa de consciència per part de les autoritats de la relació existent entre problemes socials, desequilibri econòmic i fam, juntament amb una visió cíclica de les catàstrofes i una concepció apocalíptica del món, fan que a totes les ciutats —i entre elles Barcelona— es posés un gran èmfasi a solucionar i garantir l'aprovisionament constant de cereals a la població. La ruta de l'Ebre es presentava com una solució gairebé segura del problema, que permetria en èpoques crítiques fer arribar d'una forma bastant ràpida gra a la ciutat. Però en aquesta ruta, Tortosa sempre havia tret profit de la seva situació geogràfica, feia pagar dret de pas als blats comprats per Barcelona, i fins i tot, en els anys d'escassetat, confiscava part o la totalitat d'aquests blats que baixaven pel riu. La compra de la baronia de Flix per part de Barcelona, pas previ a la construcció del magatzem de blat a Miramar, sembla respondre, en principi, a la intenció per part de la ciutat de Barcelona de fer servir Flix com a moneda de canvi amb Tortosa: per aquest lloc passarien lliurement tots els blats tortosins, si els blats barcelonins no eren retinguts o no se'ls aplicava cap tipus de lleuda a Tortosa.³⁶ L'acord, però, era difícil de respectar, sobretot en temps d'escassetat i fams. Les queixes dels consellers barcelonins al respecte eren constants, i per això es va pensar aviat en substituir la ruta del tram inferior de l'Ebre per un tram terrestre plenament controlat per la ciutat. La conseqüència de tota aquesta operació, la que influiria més en el futur, és que Barcelona, amb l'adquisició de la baronia de Flix i la Palma, s'havia fet amb el control del comerç fluvial guanyant així la batalla a Tortosa. Flix fou a partir de llavors la clau de l'Ebre.

Sembla ser que la decisió de compra de la baronia de Flix i la Palma era ja presa pel Consell barceloní el 1398. La compra es realitzà el 1399 i el 4 de desembre del 1400 Barcelona prenia possessió del lloc. El venedor fou Francesc de Santcliment, que formava

---

³⁶ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 27.

part d'un llinatge possiblement originari de França, que aquí a Catalunya s'havia dividit en dues branques, la de Barcelona i la de Lleida. Francesc de Santcliment, probablement era de la branca de Lleida.³⁷

La vila de Flix resta assentada al marge dret de l'Ebre sobre l'istme de la península que delimita el tancadíssim meandre que forma el riu, en un lloc estratègic certament important des d'on es poden controlar totes les embarcacions que passen per aquest indret. El castell, a més, és sobre un turó des d'on es domina tota la volta del riu. El port de Flix, situat més o menys al peu del que avui dia són les restes d'un vell castell carlí —el castell nou—, era el punt on s'unien dues vies de comunicació: per una part, la fluvial, i per l'altra, una via terrestre que venia de Lleida.³⁸

Veient que els problemes amb Tortosa eren irremeiables, Barcelona decidí emprar un tram alternatiu que evités el pas dels cereals per la ciutat del Baix Ebre. L'obstacle que representa la serralada Pre-litoral, que l'Ebre salva pel "pas de l'Ase", degué condicionar el fet que el camí terrestre comencés a Banyoles i no pas a Flix. Aquest lloc anomenat Banyoles, situat al que avui és el terme de Tivissa, fou comprat per Barcelona probablement l'any 1406, i dos anys després hi fou construïda una llotja. En aquests anys fou també quan la ciutat de Barcelona comprà Miramar. Aquests dos llocs serien, respectivament, punt de partida i d'arribada de la ruta terrestre alternativa al tram inferior del riu Ebre. Tal i com abans hem dit, a la meitat de segle però, l'embarcador de Banyoles esdevingué inutilitzable a causa de l'apartament del llit del riu. El camí llavors fou allargat fins a Móra.³⁹

Un motiu que demostra la importància de la casa de Miramar el trobem en la tria del lloc per construir aquest edifici amb funció de carregador i descarregador de blat, així com ser el punt final d'una ruta terrestre alternativa pel transport de blat. Miramar es trobava situat a una zona estratègica, a ran de mar i entre Tortosa i Barcelona, i per tant tenia molt d'interès pels conflictes que tenien ambdues ciutats pel comerç d'aquest cereal, com hem esmentat anteriorment.

Tot i així, Miramar no va ser el primer destí del projecte encarregat per Barcelona per evitar passar per Tortosa. Segons es pot llegir als informes dels Consellers de Barcelona de l'any 1402 aquests acorden «que fos fet camí de carros o de bèsties, de Banyoles, Ribera

---

³⁷ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 28.

³⁸ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 29.

³⁹ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 30.

d'Ebro, tro al espital del Infant en Pere que són les tres legües de travessa.»⁴⁰ Però el camí no es va construir com estava projectat, ja que el 1405 el Consell de Cent «envia delegats per tal que vegin quin és el millor camí que es pot seguir»⁴¹ i van decidir allargar el camí fins a Miramar.⁴² Aquest camí es va mantenir en ús fins que, dins la primera meitat del segle XV, es va anar abandonant. Un document sense datar,⁴³ però que probablement es degué fer després de la riuada que va malmetre la llotja a Móra, indica les despeses necessàries per arreglar la casa i el camí de Miramar. La importància d'aquest document és que ens informa de part de l'itinerari que seguia el camí: de la llotja a Tivissa i després, el coll de la Vall Sofra, la font d'en Salvat, l'estret de Fatxes, el barranc de la Figuerola, Vandellòs i Miramar.

A partir de 1450, però, hi ha un interès per recuperar aquest camí de carros, sobretot per part de mercaders aragonesos, que volen vendre els seus productes a Barcelona. Juan López d'Albarvella, ciutadà i mercader de Saragossa, es lamenta a un document enviat als consellers de Barcelona del mal que l'assut fet per Tortosa, ja que «els navegants no poden navegar sens gran perill», i que s'han perdut «algunes fustes». Destaca el perjudici que fa tot això a Aragó i a Barcelona i demana:

«[...] fer tornar a loch lo dit açut” i que “lo camí que aquesta ciutat féu fer en lo passat deldit riu d'Ebro a Miramar, que passàs e continuàs, per tant que los blats e altres mercaderias passassen per lo dit camí e no·ls caldrà passar per Tortosa.»⁴⁴

Una declaració dels consellers de Barcelona de l'any 1455 conté considerable informació sobre el camí i les llotges i ens parla d'un altre dels grans motius que van motivar la reparació del camí a Miramar: evitar les imposicions fiscals de Tortosa:

«[...] seria molt expedient e necessari que lo dit camí fos reparat, e lo dit porxo de Banyoles fos mudat devant la vila de Móra, a fi que los mercaders poguessen posar lurs blats e mercaderies en lo dit porxo e habitar e posar en la dita vila de Móra, e lo dit camí fos continuat, e cessarien-ne moltes vexacions qui·s fan per la

---

⁴⁰ AHCB, Consellers, *Testaments dels Consellers*, XVIII-2, 1404, f. 7v.

⁴¹ BRU i BORRÀS, *Fulls d'història de la vila de Tivissa*, p. 178.

⁴² CASTELLVELL DÍEZ, V.; al seu article "Les rutes terrestres de l'Ebre al mar: el memorial de 1460", *Miscel·lània*, núm. 15, 2001, p. 156, partint del document AHCB, Consellers, *Testaments dels Consellers*, XVIII-2, any 1406, f. 6. apunta que del nou traçat, els consellers diuen que és "bell e notable", que té tres llegües i mitja i que no està acabat, tot i que "ha tot lo dia per obrar més de XXX persones, qui ja n'an feta gran part".

⁴³ AHCB, *Lletres Comunes Originals*, 1B.X-3, de 1406 a 1409. Carta número 130 "Reparación de la lonja y caminos de Miramar". El document citat no porta cap data, però sembla que la informació que conté és d'unys anys més tard.

⁴⁴ AHCB, *Consell de Cent, Deliberacions*, II-6, f. 58-59v. Transcripció extreta de CASTELLVELL DÍEZ, V., 2001, p. 157.

ciutat de Tortosa e molts drets e despeses que fan pagar, e així mateix cessarien, que moltes vegades les fustes no poden exir del dit riu per tempesta de mar [...]»⁴⁵

Però els problemes amb Tortosa van continuar i el 1456 els consellers de Barcelona recorden a un document la compra feta en el passat del lloc de Flix, de la casa de Miramar i del camí de Móra fins la casa de Miramar:

«[...] era estat pensat entre els consellers que si lo dit camí se refeya, es tornave en lo primer estament, seria gran utilitat e benavenir de aquesta ciutat, per quant poria haver los forments de Aragó a tot son plaer, e lo dit regne se conrearia molt més que no fa ara, de què aquesta ciutat ne seria contínuament molt abundant. Emperò per reffer lo dit camí se haurien a ffer algunes despeses [...] però après se poria reintegrar de aquella bestreta posant algun dret en la dita casa de Miramar sobre les mercaderies e avers qui per allent passarien venint del dit regne an aquesta ciutat e Principat.»⁴⁶

Els interessos comuns dels aragonesos i de la ciutat de Barcelona fan que per fi, el 7 de juliol de 1460 els consellers de Cent de 32 exposin la seva voluntat d'utilitzar de nou el camí de l'Ebre fins al mar, però mirant de canviar la ruta per una que sortís de Flix. D'aquí ve l'estudi anteriorment comentat a uns emissaris per tal de trobar la millor ruta, els quals lliuraren al Consell de 32 l'informe elaborat el 13 d'agost, conegut com el *Memorial de 1460*⁴⁷ en què decideixen, després de nombroses expedicions, que la millor ruta és la que sortint de Móra va al mas de Molló, puja fins Tivissa i acaba a Miramar.

Però la guerra de Joan II (1462-1472) va aturar el projecte. Justament en el marc d'aquest conflicte és on tornem a adonar-nos de la importància que seguia tenint Miramar. I és que, durant la guerra, el municipi de Barcelona tenia un capità i quatre homes que permanentment exercien com a guardians de la casa o casali de Miramar.⁴⁸ Tot i que es van prendre aquestes mesures, Barcelona no va poder evitar que l'any 1466 els aragonesos es fessin amb el control de la baronia de Flix. Aquell mateix any, l'arquebisbe de Saragossa manà cremar aquest lloc i el rei concedí la població al cavaller aragonès Joan de França. El 1481 Barcelona recuperà la senyoria de la fortalesa de Miramar i la baronia de Flix i la Palma. Aquests darrers llocs, Flix i la Palma, restaren sota el domini barceloní fins a la

---

⁴⁵ AHCB, *Consellers, Testaments dels Consellers*, XVII-4, f. 12v-13. Transcripció extreta de CASTELLVELL DÍEZ, V., 2001, pp. 157-158.

⁴⁶ AHCB, *Consell de Cent, Deliberacions*, II-10, f. 182-182v. Transcripció extreta de CASTELLVELL DÍEZ, V., 2001, p. 158.

⁴⁷ CASTELLVELL DÍEZ, V.; "Les rutes terrestres de l'Ebre al mar: el memorial de 1460", ha transcrit tot l'informe, format per 15 folis, redactat pels emissaris barcelonins destinat als consellers del Consell de 32, pp. 162-172. L'original es pot consultar a l'AHCB, *Consellers* XII-7.

⁴⁸ NOGUÉS I GRIFOLL, *Notícies Històriques de Mont-roig*, p. 158.

invasió napoleònica.⁴⁹ Tornant al tema de Miramar, hi ha documents que indiquen que el camí per arribar a aquest lloc es va utilitzar almenys fins el 1545, i que hi ha consellers que persisteixen en la preocupació pel seu mal estat.

Segles més tard, encara hi seguia havent disputes per aquest lloc. Un clar exemple és quan, l'11 de setembre del 1778, en el plet entre Mont-roig i Prasdip pel control de Miramar,⁵⁰ s'explica que el casalici de Miramar s'ha considerat sempre i es considerava, encara aleshores, dependent de la ciutat de Barcelona; ja que en ell es trobaven les armes d'aquella ciutat. Es van trobar al segle XIX, gravats en les pedres al peu dels arcs del primer pis. Per desgràcia, i fruit de l'espoli, aquests escuts d'armes han desaparegut, i a l'actualitat no se sap on estan. Avui dia, a la portalada del casalici, es veu el buit corresponent a l'antic escut d'armes.⁵¹

---

⁴⁹ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 31.

⁵⁰ Hi va haver un conflicte i disputes entre Mont-roig i Prasdip pels límits dels termes des del segle XV i es van dictar nombroses sentències des de la reial audiència de Barcelona.

⁵¹ Un dibuix d'aquests escuts d'armes es troba a NOGUÉS i GRIFOLL, *Notícies històriques de Mont-roig*, pàg. 163. Vegi's l'annex p. 26.

4. La importància de Miramar

Un dels aspectes que nosaltres, en aquest treball, precisament volem destacar de Miramar, és la importància degué tenir, tant com a magatzem de blat o com a casa o casalici. Aquesta importància ens ve donada per diversos factors, començant per la seva situació estratègica en l'interès de crear rutes alternatives en el comerç del blat, però també per notícies extretes de documents de certa rellevància històrica, per la informació que podem extreure de l'etimologia del seu topònim, o fins i tot per una llegenda entorn aquest indret.

4.1. Les pernoctacions a Miramar del reis Martí I l'Humà i Ferran I d'Antequera

En el que es refereix a la funció de casa o casalici, que també acomplia l'edifici construït a Miramar, són dignes de menció dues notícies que daten de principis del segle XV. La primera d'elles és del 9 de gener de l'any 1408, quan el rei Martí l'Humà va dinar a Miramar. Bayerri, a la seva història de Tortosa, tom VII, ho explica així:

«El rei Martí el dia 1 de gener de 1408, es trobava a Tortosa. El dia 3 sortia de la nostra ciutat en una barca molt adornada. Va pujar pel riu Ebre, menjant en ella davant de Aldover, seguint després el viatge fins a Benifallet, on va sopar i dormir. Sortí d'allà i deixà la barca a Ginestar, sopant a Tivissa. Aquí celebrà el Rei la festivitat dels Sants Reis, però com que feia mal temps, no pogué marxar fins el dia 9 el matí cap a Miramar, on va dinar i després per terra es dirigí a Salou i allí en la galera de Girar de Doni va sopar i dormir.»⁵²

La segona notícia és de l'any 1412. Morera, en la seva *Tarragona cristiana*, llibre III, fa referència a aquest fet, i de manera resumida és així: Per la sentència de Casp fou proclamat rei Ferran d'Antequera, el 28 de juny de 1412. Seguidament, es traslladà a Lleida i després a Tortosa on rebé, de mans de Benet XIII, la investidura del regne de Sicília. El dia 21 de novembre d'aquell any, el rei Ferran sortia de Tortosa en direcció a Tarragona. Aquell mateix dia va arribar a Miramar i hi pernoctà. Al matí següent, els cònsols de Tarragona vingueren a Miramar per donar la benvinguda al rei Ferran i després van marxar per notificar a l'arquebisbe, de la imminent arribada del rei.⁵³

---

⁵² Enric BAYERRI, *Historia de Tortosa y su comarca.*, vol. VII, Tortosa, Institut Algueró i Baiges, 1957, p.715.

⁵³ Emili MORERA, *Tarragona cristiana*, vol. III, Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1997, p.7.

4.2. L'atac pirata de 1408

Una altra de les notícies rellevants que ressalten la importància de Miramar és un atac pirata que va patir el 1408. Per tal de contextualitzar aquest atac de principis del segle XV, veiem necessari explicar quina era la situació de la pirateria i els corsaris a la mar Mediterrània durant la baixa edat mitjana. Al llarg de tota l'edat mitjana, els atacs de pirates i corsaris eren molt normals en aquestes costes de la Mediterrània occidental. És a dir, l'atac pirata a Miramar no és un fet aïllat, sinó que s'ha de comprendre en un context més general.

La pirateria es desenvolupava i creixia paral·lelament al tràfic mercantil; més encara, aquests eren dos fenòmens fortament entrelligats. A l'edat mitjana aquesta era una pràctica generalitzada, de gran importància dins del context social i econòmic de l'època; i diem generalitzada referint-nos tant perquè es tractava d'una pràctica habitual, com perquè era practicada per totes les classes socials, des del simple ciutadà fins al propi rei. La línia que separava un mercader d'un pirata era summament estreta. Les naus mercants de l'època es caracteritzaven per la presència a bord d'armes de diverses menes i d'homes dedicats al combat per a la defensa de les mercaderies que transportaven. Les motivacions que portaven a una persona a dedicar-se a l'activitat pirata eren múltiples i de diversa índole; les que més pesaven, però, eren les de caire econòmic. Per una part, els guanys possibles eren força atractius i, per l'altra, en èpoques d'escassetat, la falta d'aliments bàsics era una poderosa i suficient raó per iniciar-se en aquestes pràctiques. Els efectes que provocaren dins del marc de l'economia foren també força preocupants. Els perjudicats directes van ser els propis mercaders, que veien com la seva activitat s'anava paralitzant, però en últim terme tot el territori se'n ressentia. La comunitat es veia afectada pel que fa a la importació de productes de primera necessitat, com el blat. Per això la inseguretat del transport marítim esdevingué un greu problema socio-econòmic. Com els governants eren conscients de tots aquests problemes, les administracions locals i nacionals s'esforçaren per reglamentar el sector amb la intenció de permetre l'avituallament constant dels productes. Generalment, les noves lleis prohibien les accions pirates dirigides contra el mercat propi o els dels estats aliats, i per altra banda justificaven els atacs contra els seus enemics.⁵⁴ Però tot i l'existència d'aquestes

---

⁵⁴ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 24.

normatives, la situació no millorà substancialment i, fins i tot la rapinya d'embarcacions pertanyents a la pròpia nació, malgrat les terribles penes previstes, restava com a pràctica habitual. Les agressions freqüents obligaren periòdicament les ciutats costaneres a armar embarcacions per a la protecció del litoral. A mar oberta, però, els ajuts resultaren impossibles i la integritat d'un carregament depenia únicament de la perícia del patró de l'embarcació.⁵⁵ Quan es tractava de resoldre dificultats particulars, com era el cas de la defensa de Tortosa a la desembocadura de l'Ebre, la ciutat organitzava autònomament la seva defensa. En cas d'aparició d'un enemic comú, el més habitual era el mancomunament de diverses ciutats en l'armament de les embarcacions destinades a combatre'l.⁵⁶

És precisament en aquest context de certa normalitat de l'activitat pirata en què es produí a Miramar un atac pirata l'any 1408. Josep Blanch, canonge de Tarragona, en el capítol 36 de l'arxiepiscopologi, fa una explicació de l'atac pirata i la destrucció que aquest provocà a Miramar:⁵⁷

«L'Arquebisbe, pel seu provisor i oficial eclesiàstic, Marc de Villalba, va advertir a tots els pobles del Camp costaners, amb una circular que estiguessin a l'expectativa perquè tenia notícies que s'acostava una armada de corsaris africans. Com de fet, el 3 de maig de 1408, vuit naus corsàries procedents de Bugia i de Bona van desembarcar, van atacar Miramar, la van saquejar tant com van voler i van capturar la major part dels habitants. Disgustat, el provisor oficial eclesiàstic va manar que es reunís la comuna del Camp, l'11 del mateix mes, per a tractar del rescat dels captius. En la reunió, es va acordar que cada municipi hi aportaria el que bonament pogués. [...] Com que Miramar va quedar abandonat a causa del desembarcament, l'arquebisbe va manar que es posés un encarregat de fer guarda a la torre de Salou, perquè, des de la talaia estant, vigilés si s'apropava cap vaixell corsari i comunicés la seguretat amb senyals de foc. [...] Avui en dia abans del 1672, any en què va morir Josep Blanch, ja no hi ha guarda; perquè no hi ha amb què pagar-lo.»

4.3. El topònim 'Miramar'

Un altra manera de rastrejar la importància d'un indret és en el seu nom, en la toponímia, en l'etimologia de les paraules i en com evoluciona el seu significat. En aquest cas ens podem fixar en com ha anat canviat de lloc i de significat el nom de l'indret primitiu: com va passar de Guardamar a Miramar, i quins rastres d'aquest topònim queden en

---

⁵⁵ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 25.

⁵⁶ BLANCH AMORÓS, "L'alternativa terrestre", p. 25.

⁵⁷ Traducció feta i extreta de RIBA i MESTRES, *Història de Mont-roig*, pp. 118-119.

l'actualitat. De la mateixa manera també es pot estudiar, tenint en compte la seva etimologia, quina relació guarda amb altres topònims iguals d'altres indrets.

Tenint en compte el significat de Miramar el DCVB⁵⁸ ens diu que, a més de ser un topònim, té una altra accepció com a «Torreta destinada a mirador amb vista al mar». Evidentment l'etimologia de la paraula ve de la forma aglutinada dels mots “mira” i “mar”, i això ens derivaria al significat d'ambdós topònims, Guardamar⁵⁹ i Miramar: lloc que mira i guarda, vigila la mar. De topònims actuals de Miramar en trobem tres: un poblet agregat al municipi de Figuerola (Camp de Tarragona)⁶⁰, un poble situat vora mar en l'Horta de Gandia, i la zona costera de la part occidental de l'illa de Mallorca, al terme de Valldemossa, famós per haver-hi fundat Ramon Llull el seu col·legi de llengües orientals.

Centrant-nos en Mont-roig del Camp, podem fer una relació onomàstica del topònim de Miramar (o Guardamar) en aquest terme. Seguint l'estudi onomàstic fet per Jové i Hortonedà el 1999, trobem cinc entrades amb referències a Guardar i Miramar que es coneixien en el moment de publicació de la seva investigació:

- **Guardamar.** D'aquest nom ens diu que és «una altra manera, potser més antiga, de designar el lloc que tothom coneix, encara, com Miramar.»⁶¹ També fa una entrada per parlar del “boveral de Guardamar” i “lo camí de Guardamar”, del qual també diu que «s'ha de tractar d'una denominació més antiga del que encara s'anomena de Miramar.»⁶² De fet, no aporta més referències a partir del segle XV.
- **La casa de Miramar, i el castell, les muralles, el portal, la sènia de Miramar.** En la documentació antiga s'anomenava força el castell de Miramar, que segurament es referia al mateix edifici que es coneixia com la casa de Miramar.⁶³
- **El boveral de Miramar.** Diu que «ara no en parla ningú, però sembla que ocupava bona part de l'antic terme d'aquell llogaret.»⁶⁴

---

⁵⁸ *Diccionari Català-Valencià-Balear*: “Miramar”

⁵⁹ De fet en l'entrada del DCVB del topònim “Guardamar” llegim actualment és el topònim de: “a) Poble situat a la vorera de mar, al lloc on desaigua el riu Segura; és el darrer poble on es parla català, en direcció al Sud.—b) *L'Alquerieta de Guardamar*: municipi de l'Horta de Gandia, anomenat oficialment *Guardamar*. També és interessant veure que ens diu de l'etimologia: “*Etim.*: compost de l'imperatiu de *guardar* i del substantiu *mar* (com si diguéssim *mira mar*)”.

⁶⁰ Es tracta de l'únic poblet anomenat Miramar d'interior, sense costa.

⁶¹ JOVE i HORTONEDA, F., *Estudi Onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*, 1999, p. 281.

⁶² *Íbidem*, p.281

⁶³ *Íbidem*, p. 336.

⁶⁴ *Íbidem*, p. 336.

- **Miramar, el camí de, i la plaça, les ruïnes i la torre o torres de Miramar.** Del camí de Miramar diu que «segons els nostres informadors, a hores d'ara es derivaria del dels Masos d'en Blader i se n'aniria fins a les ruïnes de Miramar.» La plaça de Miramar és «la coneguda popularment com la plaça Nova, oficialitzada amb el nom de Miramar en honor a l'antic llogaret que formava part del terme.» Quant a les ruïnes, apunta que «es refereixen així per designar les poques llenques de parets que encara resten en vertical de l'antiga casa de Miramar. També anomenen alguna vegada la torre, o bé pluralitzen, les torres per tal d'indicar aquest antic llogaret o les seves ruïnes.»⁶⁵
- **Miramar.** A aquest topònim li dedica un apartat a la part introductòria de l'estudi, però destaca que anys més tard de la seva desaparició, «part de la terra d'aquest antic llogaret va ser considerada partida de terra. El cadastre 1755 només hi relaciona 5 propietaris que declaraven en total una extensió de 21,75 jornals de terra, 8,75 jornals de pa (1 de segona i 7,75 de tercera) i 13 d'erm.»⁶⁶

Podem concloure, doncs, que en l'actualitat el topònim continua viu, tot i que desplaçat del seu lloc i significat originari. Hi continua en el record dels habitants de Mont-roig del Camp, que coneixen l'existència de les ruïnes de Miramar, i a mena d'homenatge com a nom d'una plaça del poble, fets que remarquen que no fou un lloc qualsevol.

5. Miramar en l'actualitat⁶⁷

Avui dia, la conservació del lloc on s'ubicava l'antic magatzem de blat pertanyent a la ciutat de Barcelona és nul·la. A més, cap arqueòleg mai ha fixat la seva atenció en aquest indret, que encara no s'ha excavat i ni tan sols ha estat prospectat per un arqueòleg professional. La veritat és que el lloc està en molt males condicions, la malesa cobreix tot l'indret i aquí ningú està intervenint de cap manera.

Al llarg del segle XX, després de molts anys en els que es van haver de moure papers, l'ajuntament de Mont-roig va aconseguir fer-se amb el control del lloc. El 14 de desembre de 1962, el llavors alcalde de Mont-roig, Salvador Ferré Riba, dirigia una carta al Ministre

---

⁶⁵ *Ibidem*, p. 336.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 336.

⁶⁷ Per veure fotografies de l'estat actual de Miramar, vegeu l'annex, pp.25-26.

d'Hisenda en què demanava la cessió gratuïta de la finca rústica o parcel·la, que en aquells moments s'anomenava Mas d'en Blader, on estaven les ruïnes de Miramar. Cal dir que aquesta petició es fonamentava en el Reial Decret Llei de 8 d'octubre de l'any 1927, pel qual s'autoritzava la cessió gratuïta als ajuntaments de terrenys o edificis de l'Estat. Malgrat tot, sembla ser que les aspiracions de l'alcaldia de Mont-roig no es van veure satisfetes, ja que els hi van negar aquesta cessió l'any 1964. Anys després, el 15 de desembre de 1971, en resposta a un escrit de la Delegació d'Hisenda en què es demanava informació sobre la finca denominada *Ruïnes de Miramar*, l'alcalde, Francesc Aguiló, informava que «*por haber sido destruidos los archivos en el año 1936 carecemos de datos concretos sobre el particular.*» És gràcies a aquesta comunicació de l'alcalde Francesc Aguiló que actualment sabem que durant la Guerra Civil, per desgràcia, es va destruir documentació referent a Miramar, i que per tant pot ser que per aquesta manca de documents actualment no se sàpiguen més coses sobre la casa o casalici de Miramar.⁶⁸

El 16 d'abril de 1982 es remetia un escrit (registre de sortida núm. 879) al governador civil de la província de Tarragona en què es demanava assessorament per a la recuperació dels terrenys de Miramar –en mans encara de l'Estat- amb l'objectiu de conservar-ne el paratge. Aquest interès continuava vigent l'any 1994, segons es desprèn d'un informe realitzat per la Secció d'Inspecció del Patrimoni Arquitectònic del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya a instàncies del llavors regidor de Turisme Lope Miguel. Pel que fa a l'actuació material, l'informe recomanava netejar la malesa present al lloc i realitzar en ell una intervenció arqueològica en extensió.⁶⁹

Així doncs, la Comissió de Govern, en la sessió celebrada el dia 14 d'abril de 1994, acordava «*iniciar les gestions i realitzar la petició corresponent per recuperar el terreny conegut com a Ruïnes de Miramar per convertir-lo en un espai lliure com a jardí públic.*»⁷⁰

Després de passar per tots aquests tràmits, actualment Miramar és un Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN), d'acord amb el Decret de 22 d'abril de 1949 sobre protecció de castells, la disposició addicional segona de la Llei 16/1985, de 25 de juny, del Patrimoni Històric Espanyol i la disposició addicional segona de la Llei 9/1993, de 30 de setembre, del Patrimoni Cultural Català.⁶⁹

---

⁶⁸ Miquel ANGUERA, “Les ruïnes de Miramar” a *Apunts de l'acam*, núm. 2, pp. 4-6.

⁶⁹ ANGUERA, “Les ruïnes de Miramar”, pp. 6-7.

⁷⁰ ANGUERA, “Les ruïnes de Miramar”, p. 7.

Amb tot, malgrat l'interès que sembla ha mostrat sempre el consistori per adequar aquest indret, això, a dia d'avui, encara no s'ha realitzat.

6. Entendre el passat a partir de mirades interdisciplinàries

Voldríem acabar aquest treball fent una reflexió sobre les possibilitats que pot oferir un indret com Miramar —o les seves restes— com a eina interdisciplinària per recuperar i entendre el passat. Evidentment, reconstruir la història és una tasca molt complexa, i sempre subjecta a la polèmica de la subjectivitat. El principal entrebanc a superar és demostrar l'autenticitat del relat. Els historiadors tradicionalment s'han suportat en la documentació històrica com a font essencial de la recerca. Des de la història, el que aquesta disciplina ens pot aportar és l'estudi d'aquest lloc a través de documents, els quals estan referits en la bibliografia. L'avantatge d'això és que podem seguir l'evolució de Miramar al llarg del temps. El desavantatge d'això, com ja hem dit abans, és que per culpa de la destrucció de documentació durant la Guerra Civil, pot ser que hi hagi informació sobre aquest lloc que desconeixem. És per això que creiem fermament que la combinació d'altres disciplines amb la història és totalment necessària per tal de realitzar un estudi apropiat sobre Miramar.

Com a conclusió, doncs, destaquem altres vies i disciplines que ens han ajudat en la nostra investigació, i que de ben segur podrien aportar molt per a la conservació i transmissió d'aquest llogaret històric. En concret parlem de l'arqueologia, la lingüística, la literatura i la tradició oral, que juntament amb la branca de la història poden col·laborar en la elaboració del discurs històric.

Des de l'arqueologia, actualment, per desgràcia, no podem dir que s'hagi fet res en aquest lloc. L'única cosa que podria relacionar-se amb aquesta disciplina, encara que no del tot, és un plànol dibuixat pel propi Francesc Carreras Candi del lloc de Miramar.⁷¹ Aquest fou realitzat per l'historiador, creiem, després d'una prospecció realitzada en el lloc on es troben les ruïnes. Gràcies a aquest dibuix sabem que a Miramar hi ha restes de sitges, restes d'un pou, restes de torres i de basaments de torres... Que ens confirmen que, efectivament, les ruïnes que avui dia podem anar a veure varen ser, algun dia, un magatzem de gra fortificat. Precisament per la situació actual de Miramar i pel fet que ningú està intervenint realment en aquest lloc, el que nosaltres proposem és, des de l'arqueologia, es faci una prospecció del lloc

---

⁷¹ Per veure aquest plànol, veg'is l'annex, p. 26.

en primer terme i, si es creu necessari i convenient, s'hi podria realitzar una excavació intensiva d'aquest indret. Seria molt interessant saber dades com quin era el número total de sitges que hi havia, quina era la capacitat màxima d'emmagatzemament, si en elles només s'hi emmagatzemava blat o també s'hi emmagatzemaven altres cereals, si hi havia algun molí o pou al recinte o pels voltants o quina era la porta d'entrada al recinte. Considerem que saber aquestes dades i totes les que ens pogués proporcionar una bona intervenció arqueològica en el lloc, ens podrien ajudar a saber més sobre Miramar i sobre la relació que aquest magatzem tenia amb el comerç de blat pel riu Ebre i amb Barcelona.

Abans, quan parlàvem de la importància de Miramar hem destacat que la onomàstica, com a branca de la lingüística, ajuda a entendre que fou un lloc destacat per la pervivència d'aquest topònim al llarg del temps. Així mateix també es podria fer un estudi més ampli veient quina possible relació hi ha entre l'etimologia del topònim i entre els diferents topònims de Miramar documentats. Seguint dins l'àmbit de les llengües, també volem reivindicar una altra disciplina que pot ser molt útil i complementària per a la història: la literatura. En el cas del nostre treball, volem destacar un tipus de literatura que, a més, a ajudat a mantenir viu el record de Miramar: la literatura oral, que en aquest cas hem trobat evidenciada en una llegenda local de Miramar,⁷² que es coneix popularment al poble, i que ha estat recollida per Montserrat Salsench Toda.⁷³ Més enllà de la ficció que envolta aquest relat, sens dubte, aporta informació important, recalcant no només l'existència de Miramar i la seva funció "duanera", sinó també la visió que en tenien d'aquest lloc els habitants de Mont-roig. De fet, un dels punts diferenciadors d'aquest estudi ha estat que hem pogut anar *in situ* i hem parlat amb la gent de Mont-roig, que ens han rebut molt amablement i ens contat els seus propis records, que són, precisament, els records dels records transmesos, que han anat passant de generació en generació i que ens permeten parlar d'uns fets i llocs del segle XV en ple segle XXI. Potser, de fet, una manera alternativa de transmetre la història, que creiem que no hem de rebutjar per por de considerar-se "no acadèmica", ja que precisament aquest caràcter popular pot fer que la història sigui molt més atractiva i accessible per a tothom.

---

⁷² Es pot llegir a l'annex, pp. 27-28.

⁷³ SALSENCH TODA, M., "Un tresor a Miramar?", a *Ressò mont-roigenc*, núm. 7, octubre-desembre 1983.

7. Bibliografia

- ANGUERA, Miquel; "Miramar" a *Ressò mont-roigenc*, núm. 1, abril de 1982.
- ANGUERA, Miquel; "Les ruïnes de Miramar" a *Apunts de l'acam*, núm. 2.
- BAYERRI, Enric, *Historia de Tortosa y su comarca.*, vol. VII, Tortosa, Institut Algueró i Baiges, 1957, p.715.
- BLANCH AMORÓS, Jaume; "L'alternativa terrestre de la ruta bladera de l'Ebre en el seu tram inferior", *Miscel·lània*, núm. 8, Centre d'Estudis de la Ribera de l'Ebre, 1991.
- BRU I BORRÀS, F. Màrius; "Camí de carros de Banyoles a Miramar" dins *Fulls d'història de la vila de Tivissa i del seu territori antic, obra pòstuma revisada i addicionada*, Barcelona, Aymà S.L. editors, 1955, pp. 177-182.
- CARRERAS I CANDI, Francesc; *La navegació al riu Ebre: notes històriques*, Col·lecció Lletres de l'Ebre, Barcelona, Amics de l'Ebre i Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, 1993, pp. 144-152.
- CARRERAS I CANDI, Francesc (dir.); *Geografia general de Catalunya*, 6 vol., Barcelona, Establiment Editorial de Albert Martin, 1913-1918, pp. 585 i 650-55.
- CASTELLVELL DÍEZ, Ventura; "Les rutes terrestres de l'Ebre al mar: el memorial de 1460". *Miscel·lània 15*. CERE, 2001, p. 155-174.
- FONT RIUS, José M.; *Cartas de población y franquicia de Catalunya*, vol. I, Consejo Superior de Investigaciones Científicas. Instituto Jerónimo Zurita, Madrid-Barcelona, 1969, doc. 159, p. 220.
- ICART, Joaquim (transcripció i prologació); *Josep Blanch, Canonge. Arxiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i primada de Tarragona*. Vol. II. Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1985.
- IGLÉSIES i FORT, Josep; *Síntesi de la població del Baix Camp a partir del segle XIV. IV Assaig*. Reus, Edicions del Centre de Lectura, 23 d'abril de 1980.
- JOVÉ i HORTONEDA, Ferran; *Estudi onomàstic de la vila i terme de Mont-roig del Camp*, Ajuntament de Mont-roig del Camp, 1999, pp. 33-35, 281 i 335-337.
- MORERA, Emili, *Tarragona cristiana*, vol. III, Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses Ramon Berenguer IV, 1997, p.7.
- NOGUÉS i GRIFOLL, Baptista; "Miramar" a *Ressò mont-roigenc*, núm. 1, abril de 1982.

NOGUÉS i GRIFOLL, Baptista; *Notícies històriques de Mont-roig del Camp*, Ajuntament de Mont-roig del Camp: Ganzell, 2017, pp. 31-40, 153-164, 201-220.

RIBA I MESTRE, Francesc; *Història de Mont-roig*. Centre d'Estudis de la Comarca de Reus, 1983, pp. 19-21, pp.117-128.

SABATÉ ALENTORN, Joan; *Noms de lloc i de persona actuals i pretèrits del poble i terme municipal de Gratallops*, Tarragona, Institut d'Estudis Tarraconenses, 1994.

SALSENCH TODA, Montserrat; “Un tresor a Miramar?” a *Ressò mont-roigenc*, núm. 7, octubre-desembre 1983.

Documents consultats

AHCB, *Lletres Comunes Originals, 1B.X-3*, de 1406 a 1409. Carta número 130 “Reparación de la lonja y caminos de Miramar”.

AHCB, *Consellers, Baronies de la ciutat, 1C.XII-7*, “1460. Obreria. Camino de Flix”.

AHCB, *Consellers, Testaments dels Consellers, XVIII-2*, any 1402, f. 7v.

AHCB *Consellers, Testaments dels Consellers XVII-2*, any 1410, f. 5v.

AHCB, *Consellers, 1C XII-7/1*, “1451. Comanda de Miramar”.

Arxiu Municipal de Mont-roig del Camp: Expedient 15/1982 sobre Ruïnes de Miramar (ref. CAT AMMC H107 1100).

8. Annexos

8.1. Fotografies

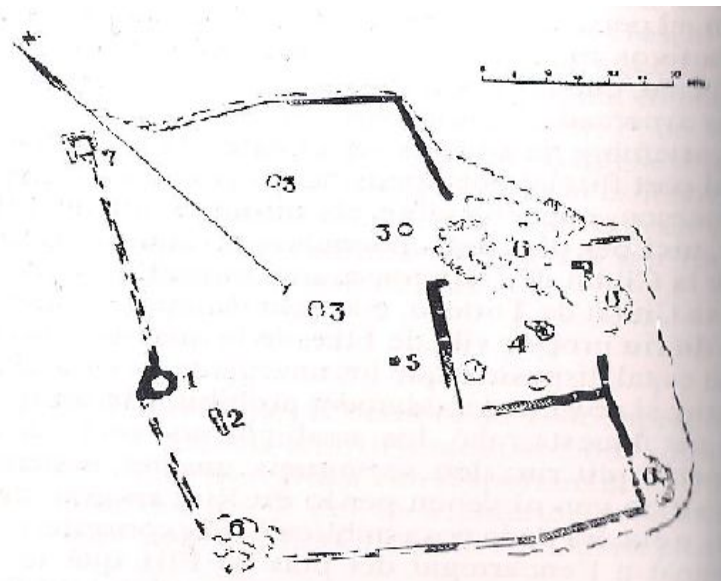
Vista des del mar del lloc on es troben les ruïnes de Miramar

Pedres caigudes damunt l'arena

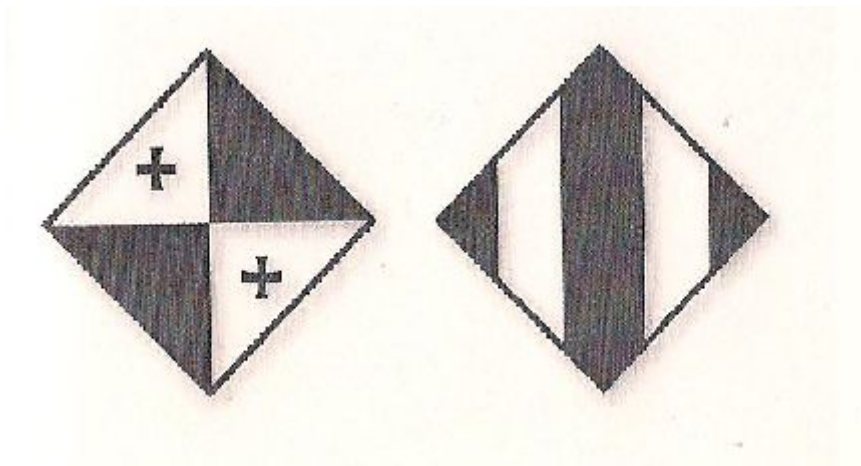
Estat actual de les parets que queden dempeus

Plànol de la Botiga de Miramar. 1. Torre. 2. Rasa. 3. Sitges no cegades. 4. Gran buit força cegat per runes. 5. Pou. 6. Masses d'enderrocs. 7. Basament d'una torre que, segons sembla, guardava l'entrada.

Aquest plànol ha estat extret de:

CARRERAS I CANDI, Francesc; *La navegació al riu Ebre: notes històriques*, Col·lecció Lletres de l'Ebre, Barcelona, Amics de l'Ebre i Departament de Política Territorial i Obres Públiques de la Generalitat de Catalunya, 1993, p. 146.

Dibuix dels escuts d'armes de la ciutat de Barcelona presents, a principis del segle XIX, al peu dles arcs del primer pis de la casa de Miramar, d'on sortien pedres gravades alternativament amb aquests escuts d'armes. Aquesta imatge ha estat extreta de:

NOGUÉS i GRIFOLL, Baptista; *Notícies històriques de Mont-roig del Camp*, Ajuntament de Mont-roig del Camp: Ganzell, 2017, p. 163.

8.2. La llegenda de Miramar: *Un tresor a Miramar?*⁷⁴

Miramar era un poble coster independent situat al terme de Mont-roig, entre el riu Llastres i Rifà. Exposat, per tant, com tant altres pobles de la Mediterrània, als atacs dels corsaris, va ser saquejat en nombroses ocasions.

L'any 1406, s'hi van construir unes torres defensives i uns magatzems, per allotjar el blat i els queviures que, procedents de l'Aragó, baixaven tots els anys amb barcases per l'Ebre fins a Móra, des d'on eren traslladats, amb animals, fins a Miramar, i d'allí s'embarcaven poc després cap a Barcelona.

Tanmateix, aquesta mena de poblament, que posteriorment va passar sota la jurisdicció de Mont-roig, va quedar convertit, al segle XV, en un munt de runes a causa dels constants saquejos que va haver de suportar, traslladant-se la gent que allí hi vivia a Mont-roig.

No hagué de transcórrer massa temps perquè una llegenda entorn a un tresor amagat entre les runes de Miramar fos motiu habitual de conversa entre la gent del poble i de fora d'ell. Efectivament, la funció duanera que exercia Miramar, va fer creure i cercar riqueses amagades, i encara ara el tresor de Miramar es continua buscant.

Pel voltant de l'any 1914, va arribar a Mont-roig una captaire que mai va saber-se d'on venia, on anava o com es deia, i que es va allotjar a la caseta del Tomaquera, vora Miramar. Aquesta mendicant, tenia coneixença de l'existència d'un tresor a les runes de Miramar, i els primers

⁷⁴ SALSENCH TODA, "Un tresor a Miramar?" a *Ressó mont-roigenc*, núm 7, octubre-desembre 1983, pp.7-8.

dies de la seva arribada no feia res més que preguntar i preguntar per tot el poble que se'n sabia de tot això.

La captaire acollia sovint mendicants que passaven per la carretera de València, donant-los qui sap què i fent-los treballar alguns dies desenrunant els munts d'escombraries de Miramar.

Però, per temença de no ésser l'única beneficiària d'allò que de ben segur havia d'existir, el tresor, tapava els ulls a tots aquells que l'ajudaven per tal que no veiessin res.

Un dia, un bon jan que estava treballant amb ella va cridar:

- Ara, ara hi veig!

I la dona, que es trobava darrera seu i que per més que mirava no veia res, li va preguntar:

- Què, què veus?
- Ara, ara hi veig, una mica de claror hi veig! - Va respondre l'home.

I la captaire, enfurismada, l'emprenqué amb fúria contra ell a cops de pedra, mentre l'home corria i corria tant que les cames li anaven soles.

Mai més va saber-se res d'aquella mendicant, la qual en veure la inutilitat de la furga va cessar en la seva fal·lera, o potser un dia va trobar el desitjat tresor i va marxar rica i somrient cap a noves terres i noves aventures tot rient-se dels incrèduls que la van prendre per boja...Qui sap!

Tot els capvespres, dia rere dia, el sol es pon entre les suaus ondulacions del terreny muntanyenc, el cel s'omple de foc i una boirina violenca embolcalla per uns instants tot el paisatge. Petites ràfegues de vent s'emporten els darrers vestigis de l'activitat diària. I en aquests minuts, sembla ésser com si res no existís sinó per sotmetre's a la quietud de la nit, com si tot fos producte d'un somni diví.

I allí, perduts enmig la natura, reposen les restes mortuòries d'un Miramar, abans gloriós, avui quasi bé oblidat. I mentre el soroll suau de les ones trenca harmoniosament la minsa tranquil·litat d'aquest lloc, des del fons del record una rialla grotesca es deixa escoltar...

